

SAMENVATTINGEN / RÉSUMÉS / SUMMARIES

FRANÇOIS WELTER

WANNEER HET ALGEMEEN BELANG OP INSTITUTIONELE EN MATERIËLE OBSTAKELS STUIT

Een gerechtelijke politie bij de parketten als mogelijke oplossing voor de problemen van de gerechtelijke politie in België (1830-1922) ?

Na de Belgische onafhankelijkheid vertoonde de gerechtelijke politie ernstige tekenen van onvermogen. De talrijke overheden die belast waren met de uitvoering ervan maakten hun prerogatieven niet ten volle waar en verhinderden de strafrechtelijke Justitie om slagvaardig op te treden tegen criminaliteit. De gemeentelijke politiediensten (burgemeesters, schepenen en politiecommissarissen) misten professionalisme en om politieke redenen waren ze niet geneigd om zacht en behoedzaam op te treden. De Rijkswacht op haar beurt hechtte veel belang aan haar militaire functie, ten nadelen van 'lichtere' en minder zichtbare politietaken. Daar kwam nog bij dat de territoriale indeling van het land niet strookte met de ontwikkelingen op technologisch vlak. De grenzen van gemeenten, Rijkswachtdistricten en gerechtelijke arrondissementen bleken te klein, vooral omdat criminelen konden beschikken over steeds snellere transportmiddelen. De administratieve procedures die nodig waren om over de jurisdictiegrenzen heen te werken, zorgden voor vertraging van het onderzoek.

Vanaf de jaren 1830 begonnen politici en strafrechtsspecialisten te reflecteren over mogelijke oplossingen voor de grootste problemen. De debatterende partijen kregen echter onmiddellijk een belangrijke waarschuwing te horen : respecteer de gemeentelijke autonomie. Want hoewel de hervorming van de gerechtelijke politie noodzakelijk was voor het algemeen belang, waren de lokale besturen niet geneigd om hun rechten opzij te laten duwen door autoritaire en arbitraire driften. De nare herinneringen aan de Franse en Hollandse regimes zaten nog vers in het geheugen. Er werden voorstellen gelanceerd om de jurisdictiegrenzen van het politieapparaat uit te breiden, om de rechterlijke machten te versterken en om gespecialiseerde magistraten aan te stellen. Maar, geen enkel parlementair initiatief vertaalde zich in wetgeving.

Vanaf 1870 zetten Adolphe Prins en Herman Pergameni zich aan het werk om een nieuwe politionele organisatie uit te werken. Hun plan omvatte de scheiding van de gerechtelijke politie (repressieve functie) en de administratieve politie (preventieve functie). Bepaalde aspecten van hun voorstel waren echter te radicaal, waardoor de reacties eerder wantrouwig waren. Nieuwe voorstellen zorgden nochtans snel voor aanvulling en verbetering van het oorspronkelijke plan. Dat alles mondde uit in een wetsontwerp en een reeks wetsvoorstellen die de rechten van de gemeenten waarborgden en tegelijk de slagkracht van de strafrechtelijke Justitie ten goede kwamen. Allerlei lokale initiatieven bewezen dat de oprichting van gespecialiseerde gerechtelijke politiediensten enkel voordelen inhield. In Brussel riepen de werkzaamheden van een afdeling die

buiten de gemeentegrenzen opereerde heel wat enthousiasme op. Tijdens de Eerste Wereldoorlog richtte het parket van Dinant een dienst met tijdelijke gerechtelijke agenten op en breidde het de bevoegdheden van bepaalde politiecommissarissen uit. Tot in 1919 zorgden deze functionarissen ervoor dat de tekorten van de gemeentelijke politie en de Rijkswacht enigszins werden verholpen.

Deze positieve ervaringen zorgden ervoor dat het parlement in 1919 eindelijk stemde voor de oprichting van een gerechtelijke politie bij de parketten. De nieuwe organisatie was samengesteld uit gerechtelijke agenten en officieren die rechtstreeks afhingen van de parketten en over ruime functionele en territoriale bevoegdheden beschikten. De nieuwe functionarissen slaagden erin om het uitvoerend vermogen van de gerechtelijke politie gevoelig te versterken en aldus een oplossing te bieden aan een schijnbaar eeuwigdurend probleem. Een eerste golf van aanwervingen die niet was aangepast aan de eisen van een politiedienst, lonen die zorgden voor interne ongelijkheden en een autonomie van de brigades die nadelig was voor een coherent optreden, verhinderden echter dat ze de strafrechtelijke Justitie ten volle konden dienen.

FRANÇOIS WELTER

WHEN THE PUBLIC INTEREST CLASHES

WITH INSTITUTIONAL AND MATERIAL OBSTACLES

A judiciary police with the public prosecutor's office, a solution for the challenges of the judiciary police in Belgium (1830-1922) ?

In the aftermath of Belgian independence, the judiciary police was faced with serious problems. On the one hand, the numerous authorities that bore responsibility did not fully use their powers and prevented the penal law to respond in full force to the ongoing criminality. The local police (mayors, aldermen and local police commissioners) lacked professionalism, because they could adopt a lenient attitude due to certain political interests. As far as the *gendarmerie* was concerned, they gave preference to their military tasks over their ordinary police tasks. On the other hand, the territorial organization of the country could not face up to the evolution of new technologies. Municipalities, the *gendarmerie* districts or judiciary *arrondissements* were too limited in territory to respond to the increasingly rapid means of transportation. To pass from one judicial description to another demanded administrative steps that encumbered investigations.

From the 1830s onwards, politicians and penal experts reflected on how to solve these major problems. From the outset, the debate was limited by one holy principle : local municipal autonomy. Although reform of the judiciary police presented itself as necessary for the public interest, local authorities guarded their rights against any arbitrary or authoritarian tendencies they remembered well from the former Dutch and French regimes.

There were enough proposals aimed at enlarging the territorial jurisdiction of the police, strengthening its judicial powers or appointing new specific magistrates. But none of the parliamentary initiatives made it into actual legislation.

From 1870, Adolphe Prins and Herman Pergameni reflected on a new police organization : the separation of the judiciary police (repressive policing) and the administrative police (preventive policing). This radical idea was met with distrust. However, other propositions further developed this idea into several bills and projects that respected the interests of the municipalities while at the same time serving the goals of penal Justice. Multiple local initiatives even showed the practical advantages of specific services of the judiciary police. In Brussels, the project of a judiciary district beyond the municipal boundaries, even for the entire country, received positive reactions from penal Justice. During the First World War, the Dinant public prosecutor's office created a service of temporary judiciary agents and enlarged the territorial authority of certain police commissioners: until 1919 these officers would compensate for the inferior working of the municipal police and the gendarmerie.

These successful experiences prompted the parliament to finally approve the creation of a judiciary police attached to the public prosecutor's offices in 1919. This new institution, composed of judiciary agents and officers who were subordinated to the public prosecutor's office and had large powers and territorial authority, solved many of the traditional problems of the judiciary police. Several factors hindered this judiciary police: a first wave of recruits who were maladjusted to the demands of police work, a salary system that created a lack of internal equilibrium and an autonomy of judiciary brigades that counteracted efficient cooperation.

MÉLANIE BOST

EEN DISCRETE ZUIVERINGSOEFENING

De 'auto-epuratie' van de Belgische magistratuur na de Eerste Wereldoorlog

Na afloop van de Eerste Wereldoorlog gold de Belgische magistratuur als de incarnatie van het nationale verzet. Ze had die status te danken aan twee opmerkelijke daden die ze in de laatste maanden van de oorlog – in volle militaire bezetting – had gesteld : (1) de vervolging, wegens verraad, van de Vlaamse activisten in februari 1918; (2) de gerechtelijke staking tijdens de laatste tien oorlogsmaanden, als reactie op Duitse represailles. Op het moment dat de rekeningen werden vereffend, stond de gerechtelijke macht dan ook boven elke verdenking van onvaderlandslievendheid.

Hoewel deze gunstige positie de magistratuur behoedde voor een professionele zuivering *stricto sensu* – er werd geen specifiek orgaan met dat doel opgericht – kwam er na de oorlog toch een krachtige disciplinaire activiteit op gang. In een tijdspanne van iets meer

dan een jaar, van november 1918 tot januari 1920, opende het Ministerie van Justitie een vijftigtal dossiers tegen magistraten. Het merendeel van de dossiers had betrekking op de bezettingsperiode.

Welke overtreding werden vervolgd ? Wat hadden de vervolgte magistraten gedaan, en waarom ? Hoe werden ze bestraft ? En, *a contrario*, wat was dan het profiel van een ‘goede’ magistraat tijdens de bezetting ?

Onze uiteenzetting is grotendeels gebaseerd op de disciplinaire dossiers van het Ministerie van Justitie, die zich bevinden in het Algemeen Rijksarchief. Deze bron laat toe om dit onbekende aspect van het gerechtelijke leven in 1914-1918 te bestuderen en de interne reguleringsprocessen van het gerechtelijke korps te verkennen. Eerst maakt de lezer kennis met de reglementering en het functioneren van de gerechtelijke discipline vóór 1914 (wetgeving en jurisprudentie). Vervolgens wordt, op basis van de disciplinaire dossiers van 26 magistraten, een typologie van ‘onwaardige’ gedragingen in oorlogstijd geschetst. Daarna wordt een profiel opgemaakt van de vervolgte magistraten. Tot slot wordt de disciplinaire actie tegen verschillenden uitingen van incivisme geanalyseerd. De aandacht gaat vooral uit naar de manier waarop gelijken worden veroordeeld, de strengheid of de zachtheid van de sancties en de vastgestelde veranderingen.

MÉLANIE BOST

A DISCRETE EXERCISE IN PURGES

The ‘self-purging’ of the Belgian magistrature after World War I

At the end of WW I, the Belgian magistrature had become the incarnation of national resistance. The magistrature could benefit from a specific image, based on two conflictual actions that took place during the final months of the war in the context of military occupation: the persecution for treason of Flemish activists in February 1918 and the judicial strike during the six last months of the conflict in reaction to the German retaliations. When finally the scores were settled, affecting the whole society, the patriotic loyalty of the judiciary powers was not questioned.

If this favourable position had safeguarded the magistrature from a professional purge *stricto sensu* and no specific organism had been established to this purpose, disciplinary actions were however vigorous from the first days after the war. In little more than a year, from November 1918 to January 1920, the Ministry of Justice started an enquiry against some fifty magistrates. Most of these cases concerned the occupation period.

Which offences were prosecuted ? Who were the magistrates concerned and why ? How were they sanctioned ? In contrast, what was a “good” magistrate during the occupation ?

Based on an unpublished source, the disciplinary files of the Ministry of Justice kept at the State Archives, the article studies this little known aspect of judiciary life in the period 1914-1918 while at the same time exploring the processes of internal regulation within the corps. After a presentation of the rules and functioning of judiciary discipline before 1914 (legislation and jurisprudence), the author draws a typology of “unworthy” behaviour in wartime with the help of a corpus of the disciplinary positions of 26 magistrates. Consequently, she looks at the profile of the prosecuted magistrates. The disciplinary action against the different acts of collaboration, judgment by peers, severity/clemency of the sanctions, variations, conclude the analysis.

EVA SCHANDEVYL

WALTER GANSHOF VAN DER MEERSCH, UN GRAND MAGISTRAT DANS SON
ENVIRONNEMENT PROFESSIONNEL ET SOCIAL
Un regard sur la justice belge au XXe siècle

Cet article retrace le parcours professionnel et sociétal du procureur-général Walter Ganshof van der Meersch (1900-1993) et traite du fonctionnement de la justice belge au vingtième siècle. Sur base des archives personnelles de Ganshof, nous revenons sur les liens qui unissent magistrature et monde politique : qu'en est-il des liens entre partis politiques et magistrats ? Comment, par le passé, les magistrats se sont-ils à plusieurs reprises arrogé un rôle politique en se profilant comme des contrôleurs exerçant la surveillance du pouvoir exécutif ? Quelle position la magistrature a-t-elle adoptée face à la réforme de l'État.

La première partie de l'article se consacre à l'influence du capital socio-politique dans le parcours de Ganshof. Nous mettons ainsi en lumière l'importance des liens familiaux et sociaux dans la carrière des grands magistrats et ainsi que l'ancrage dans des lieux de pouvoir de la capitale par le biais de réseaux politiques. Dans le même temps, c'est notamment sous l'influence de Ganshof que la problématique du recrutement et de la formation des magistrats, ainsi que de la (dé)politisation de leur nomination s'est inscrit de manière toujours plus présente à l'ordre du jour de l'agenda politique.

Nous analysons ensuite le rôle de Ganshof en tant qu'auditeur-général après la Seconde Guerre mondiale. La limite séparant le juge impartial du politicien pragmatique est extrêmement délicate et Ganshof s'y est fréquemment heurtée par le rôle politique qu'il a joué. Pourtant, tout au long de sa carrière, le monde politique l'a mis à contribution afin de démêler des situations politiques complexes et pour garantir la stabilité de l'État et de ses représentants dans des moments de crise. Cet exercice d'équilibre fragile entre, d'une part, le respect des lois, des codes et des idéaux de l'État de droit et, d'autre part, la mobilisation du pouvoir judiciaire au service de la légitimation du pouvoir et de l'efficacité de l'homme politique se trouve au cœur du parcours de Ganshof.

En guise de conclusion, nous nous penchons sur l'attitude des magistrats face aux processus de changements politiques à partir des années 1970. Cet aspect éclaire lui aussi les relations ambiguës entretenues par le pouvoir judiciaire et les deux autres pouvoirs dans l'histoire de la Belgique.

EVA SCHANDEVYL

**WALTER GANSHOF VAN DER MEERSCH, A TOP MAGISTRATE IN HIS
PROFESSIONAL AND SOCIAL CONTEXT
A view on Belgian justice in the twentieth century**

This contribution concerns the professional and social trajectory of Procurator-General Walter Jean Ganshof van der Meersch (1900-1993) and takes a closer look at Belgian justice in the twentieth century. Based on his personal archive, we raise questions concerning the relation between the magistrature and the political world. What are the magistrates' party-political affiliations? In the past, how have magistrates appropriated a political role by acting as controllers of the executive power? And what was the attitude of the magistrature towards the reform of the state?

In the first part we contemplate the role of socio-political capital in Ganshof's professional trajectory. The importance of family ties and social relations in the careers of top magistrates is looked into, as well as the presence in certain locations of power in the capital via political networks. At the same time, it was also due to Ganshof's influence that the issue of the recruitment and training of magistrates and the (de)politicization of their nominations came increasingly to the fore.

In a second part, the position of Ganshof as Chief Military Prosecutor after the Second World War is analysed. The line which divides the independent judge from the pragmatic politician is very delicate and as a result of his conspicuous political role he was sometimes the odd man out. Yet, more than once in his political career, he was summoned by the political world to solve a complex political situation and to safeguard the stability of the country and its authorities in times of crisis. This delicate balance between the respect for the law, the codes and ideals of the constitutional state on the one hand, and the mobilisation of the judiciary for legitimacy, the power and efficiency of the politician on the other, are central issues in Ganshof's trajectory.

Finally, attention is given to the attitude of the magistrates with respect to the political changes from the 1970s onwards. This aspect also sheds light on the ambiguous relation which has always existed in the history of Belgium between the judiciary and the two other powers.

VEERLE MASSIN

VAN ZUSTER-SURVEILLANTE TOT LEKENOPVOEDSTER

Het personeel van een instelling voor gerechtsmeisjes (Brugge, 1922-1965)

Tussen 1922 en 1965 huisvestte het Rijksopvoedingsgesticht te Brugge een erg specifieke en uiterst gestigmatiseerde doelgroep : de zogenaamde ‘gerechtsmeisjes’. Het ging om meisjes die getroffen waren door een geslachtsziekte, ongehuwde moeders of meisjes die omwille van hun moeilijke gedrag niet meer welkom waren in de klassieke kindbeschermingsvoorzieningen. Van bij haar oprichting was de Brugse instelling op een kloosterlijke leest geschoeid. De religieuze congregatie die instond voor het toezicht en de heropvoeding van de meisjes zorgde ervoor dat het heropvoedingsproject in Brugge – en de Brugse instelling verschilde in dat opzicht niet van soortgelijke voorzieningen – een liefdadige en godsdienstige, om niet te zeggen katholieke oriëntatie kreeg.

De zusters werden het meest bekwaam geacht om de ‘verloren schapen’, die opnieuw vertrouwd moesten worden gemaakt met de maatschappelijke morele regels, terug op het goede pad te plaatsen. Religieuze congregaties beschikten over heel wat ervaring in het werken met ‘gevallen meisjes’ en vrouwen in probleemsituaties. Bovendien stonden ze erom bekend vertrouwd te zijn met het beheer van gesloten instellingen, in het bijzonder met het toezicht op vrouwengevangnissen. Het was een minister van Justitie, die eveneens instond voor het beheer van de gevangnissen, die had gekozen voor dit religieuze model. In de heropvoedingsgestichten werd het penitentiaire model dus aangepast aan een specifieke doelgroep : immorele en zieke meisjes die toezicht nodig hadden.

Tussen 1922 en 1965 onderging het personeelsbestand van de Brugse instelling een geleidelijke laïcisering. De eerste lekendirecteur, die in 1925 aantrad ter vervanging van de plaatselijke overste, moest al snel vaststellen dat de zusters-surveillantes in Brugge niet bekwaam genoeg waren. Volgens hem waren ze te oud en te naïef, misten ze tact en bovenal iedere vorm van opleiding. Ondanks de felle kritiek van de directeur stelde de minister van Justitie de laïcisering van het personeel niet in het vooruitzicht. Na 1945 voltrok zich bij de bevoegde diensten voor Kinderbescherming een reeks hervormingen; de noodzaak om het personeel op te leiden drong zich op. De ‘interne’ vormingssessies voor het opvoedende personeel, gegeven door het gespecialiseerde personeel (psychiaters, onderwijzeressen...), brachten wel de nodige reflectie op gang. De overheid beseftte dat ze de scholing van haar personeel moest aanpassen aan de eisen van de tijd, en dat vooral als antwoord op de totstandkoming van een netwerk van professionele opvoeders. Het ging erom niet aan concurrentiekracht in te boeten ten opzichte van privé-initiatieven.

Toch stonden de volledige laïcisering van de instelling en de aanwerving van opgeleide en gespecialiseerde opvoedsters nog steeds niet op het programma. De eerste leken-‘opvoedsters’ die op het einde van de jaren 1940 in Brugge arriveerden, hadden noch

een opleiding noch enige vorm van specialisatie genoten. Begin jaren 1950, en in de context van het ‘schandaal van Saint-Hubert’, werden er plannen gemaakt voor de opwaardering van het personeel. De overheid eiste dat de personeelsleden een opleiding volgden en slaagden in examens. De religieuze congregatie, nog steeds ter plaatse, was niet betrokken bij de hervormingen. Geleidelijk aan versoepelde de overheid de disciplinaire maatregelen ten aanzien van de geplaatste meisjes, zich daarmee schikkend naar de geldende vereisten van het *maatschappelijk werk*. De nieuwe vereisten zorgden ervoor dat de aanwezige religieuze congregatie in 1957 de handdoek in de ring gooide. De religieuzen weigerden immers de meisjes te beschouwen als ‘slachtoffers’, die veel eerder gebaat waren met bescherming dan met bestraffing.

Door het verdwijnen van de zusters diende de Brugse instelling in versneld tempo te worden gelaïciseerd. Het personeelsbestand onderging een grondige professionalisering. Er werd gevormd en gekwalificeerd personeel aangeworven. Maar de jonge sociale assistentes die in 1957 in Brugge toekwamen, kregen wel enkele teleurstellingen te verwerken. De directie oordeelde dat het nieuwe personeel, opgeleid in het maatschappelijk werk, nog niet helemaal voldeed. De directie verwachtte een voortgezette en gespecialiseerde opleiding bovenop de opleiding die ze reeds hadden genoten. Enkel het diploma van maatschappelijk assistent werd dus onvoldoende geacht. Pas in 1959 werd de functie van opvoeder officieel geprofessionaliseerd. Opvoeders moesten houder zijn van een diploma, moesten een stage doorlopen hebben en met succes hebben deelgenomen aan een vergelijkend examen. De genoemde spanningen onthullen de “tegenstrijdigheden binnen het maatschappelijk werk”, inherent aan de praktijk van sociale regulering in gesloten instellingen.

VEERLE MASSIN

FROM SUPERVISING NURSE TO LAY EDUCATOR

The personnel responsible for the care of girls placed in an institution
(Bruges, 1922-1965)

Between 1922 and 1965, the Institute of State Education in Bruges received a very specific and highly stigmatized group of young women who came in contact with the judicial system because they had contracted a venereal disease, were teenage mothers or had been expelled from the classic Child protection institutes because of their problematic behaviour. At the moment of its creation, the model of the Bruges’ institute was a traditional one. The character of the religious congregation responsible for the care and re-education of these young women in Bruges, implied that this care took a *welfare* and *religious* – not to say catholic – orientation, as in fact was the case in the majority of the institutes for Child protection who received girls and young women. These sisters were deemed to be the most suitable persons to put the “lost sheep” back on the right track and to re-educate them with regard to societies’ basic moral rules. If religious orders can be acknowledged for their efforts to help women in trouble and “lost

girls”; they are also well-known for having experience in managing closed communities and more specifically women’s prisons. This religious model was chosen by a Justice Ministry that was also responsible for the administration of the prisons. Indeed, what happened was that a penitentiary model adapted its practices to a very specific target group : immoral and disturbed girls, who should be kept under surveillance.

Between 1922 and 1965, the personnel of the institution was gradually laicized. The first lay director, who was appointed in 1925 and replaced the mother superior, quickly came to the conclusion that the nurse supervisors in the Bruges’ institute were incompetent. He thought they were too old, too naïve, lacked social competence and also had no formal training. Despite the protests of the director, the Justice Ministry did not support the laicization of the personnel.

After 1945, a wave of reform swept over the administration of Child protection : the necessity to establish formal training for personnel came to the fore. “Internal” trainings, given by specialised personnel (psychiatrists, teachers...) to the members of staff, launched a first series of reflections. The administration sensed it had to adapt the training program of its staff to meet the demands of a newly developing network of professionally trained, specialised educators. It was all it could do to stay relevant, in the context of growing competition with private institutions. But nevertheless, the total laicization of both the formation and recruitment of trained and specialised female educators was still not on the agenda. The first lay female educators to arrive in Bruges by the end of the 1940s had no formal training nor specialisation. At the beginning of the 1950s and in the slipstream of the “Saint-Hubert scandal”, the personnel reform was put on the table : the administration demanded training and the passing of formal exams. The religious congregation, still functioning by that time, was not touched by these reforms. Little by little, the administration imposed more lenient disciplinary measures on these girls and young women; measures that were more in concordance with the demands of the philosophy of social work. Because of these new demands, the religious order in Bruges decided to throw the towel in the ring in 1957. The religious nurses refused to consider the girls who were placed under their care as “victims”, who should be protected rather than punished. The Bruges’ institution was therefore forced in an accelerated laicization process. The professionalization of personnel was finally carried out. Trained and qualified staff was recruited.

But the young social assistants who arrived in Bruges in 1957 would encounter certain disappointments. The direction was of the opinion that this new personnel, formed as social workers, did not have the right profile. The direction opted for further specialised training. The diploma of social assistant was deemed insufficient. Only in 1959 would the function of educator be officially professionalized : from now on, personnel had to hold the official diploma, had to follow an internship and pass certain competitive exams. The tensions described here, reveal all the “contradictions of social work” inherent to the practices of social regulation in closed institutions.

KRISTEN PETERS

POSTVERLATING BINNEN DE MAGISTRATUUR TIJDENS DE TWEDE
WERELDOORLOG

De voornaamste doelstelling van de wet van 5 maart 1935, de zogenaamde ‘Wet Bovesse’, was het garanderen van de continuïteit van de Belgische instellingen. De wettekst handelde onder meer over postverlating en de plichten van overheidsfunctionarissen in oorlogstijd, maar kon in mei 1940 het fenomeen van de postverlating amper verhinderen. In de context van de massale vlucht van Belgen door de Duitse invasie is de magistratuur er niet in geslaagd om haar voorbeeldrol waar te maken door unaniem te gehoorzamen aan de wet. Wel integendeel. Bij de magistratuur van het Gentse Hof van Beroep bijvoorbeeld was het aantal gevallen van postverlating even talrijk als bij de burgemeesters in hetzelfde ambtsgebied. De wetgeving over postverlating die door de bezetter werd ingevoerd had bedoelingen die diametraal tegenover de objectieven van de wet Bovesse stonden, en leidde dan ook tot een politieke uitzuiveringsactie. De lotgevallen van de Belgische magistratuur veroorzaakten destijds maar weinig ophef. Na de bevrijding geraakten ze al helemaal in de vergetelheid.

KRISTEN PETERS

MAGISTRATES WHO ABANDONED THEIR POSTS DURING WORLD WAR II

The primary goal of the law of 5 March 1935, the so-called ‘Bovesse Law’, was to guarantee the continuity of the Belgian institutions. Amongst other things, this law concerned the issue of public servants who abandoned their posts as well as their duties in times of war. The law, however, failed to prevent the enormous wave of people who abandoned their posts in May 1940. In the context of the massive flight of Belgians as a result of the German invasion, the magistrature failed to play its exemplary role by obeying the law. On the contrary. At the court of appeal in Ghent, the number of magistrates who abandoned their posts equaled that of mayors who fled in this jurisdiction. The legislation introduced by the occupier regarding this phenomenon turned out to have intentions that were completely opposed to those of the Bovesse Law, and as such led to political purges. What happened to the Belgian magistrature at the time, did not cause many reactions and was completely forgotten after the liberation.

JONAS CAMPION

DE BELGISCHE RIJKSWACHT TIJDENS DE BEZETTING

Rechten en plichten van een beroepsgroep in de context van de naoorlogse repressie (1944-1950)

Toen België eindelijk bevrijd werd, was het met de geloofwaardigheid van de Rijkswacht slecht gesteld. De voornaamste oorzaken waren de voortdurende aanwezigheid van rijkswachters tijdens de bezetting, zowel als ondergeschikten van de secretarissen-generaal als aan de zijde van de Duitse troepen. Ze werden beschouwd als ‘collaborateurs’, waren gedesorganiseerd en gecontesteerd en werden gewantrouwd door de nieuwe overheden en de bevolking. Kortom, rijkswachters hadden te kampen met een flagrant gebrek aan legitimiteit. Dat bemoeilijkte hun bijdrage aan de wederopbouw van de rechtsstaat. In het onmiddellijke naoorlogse België werd de Rijkswacht geconfronteerd met een van de ergste crisissen uit haar bestaan.

De Belgische rijkswachters en hun hiërarchische oversten waren genoodzaakt om zich wettelijk, professioneel en moreel te bevragen over hun houding tijdens de Duitse bezetting. Dat werd uiteindelijk de rol van de zuiveringsprocedures (zowel gerechtelijke als administratieve) die vrijwel onmiddellijk na de bevrijding op het getouw werden gezet.

In deze bijdrage analyseren we de visie van de strafrechtelijke Justitie op de repressie van de collaboratie, meer bepaald over het gedrag van rijkswachters. We spitsen ons toe op de vraag of de gerechtelijke zuiveringsprocedures hebben geleid tot een herdefiniëring van het beroep van rijkswachter.

Op basis van gerechtelijke en administratieve dossiers van ‘uitgezuiverde’ rijkswachters onderzoeken we eerst hoe het gedrag tijdens de oorlog strafrechtelijk werden vertaald. Hoe werden de artikelen 113 tot 123 van het strafwetboek aangewend om collaborerende rijkswachters te vervolgen en te veroordelen? In tweede instantie gaan we dieper in op het profiel van en het aantal vervolgte personen. Ten slotte staan we stil bij de verschillende zuiveringswijzen (administratieve en gerechtelijke procedures, buitenwettelijke processen) die werden gehanteerd om de wettigheid en de legitimiteit van de Rijkswacht te herstellen. Die laatste vraag behelst twee luiken. Enerzijds trachten we de sociopolitieke logica achter de gerechtelijke zuivering van dit korps te begrijpen, zeker in de context van de politiek van het minste kwaad die in 1940 werd aangenomen. Anderzijds proberen we na te gaan hoe de procedures door de betrokkenen zelf werden gepercipieerd, met name op het vlak van hun professionele identiteit.

JONAS CAMPION

TO BE A MEMBER OF THE *GENDARMERIE* IN OCCUPIED BELGIUM
The rights and duties of a profession with regard to the post-war penal
repression (1944-1950)

At the time of the liberation, the *gendarmerie* was discredited in Belgium. This was mainly due to the continued presence of the *gendarmerie* in the occupied territory, working under the authority of the Secretaries-General, alongside to the German troops. Considered as ‘collaborators’, disorganized, contested, the *gendarmerie* met with distrust from both the new authorities as well as the population and was confronted with a blatant lack of legitimacy. This complicated their role in the restoration of the new rule of law. In this context, the *gendarmerie* was faced with one of the worst crises in its history.

As a result, the *gendarmerie* and its hierarchic authority were forced to start a process of self-reflection on its conduct during the occupation, in legal, professional and moral terms. This was precisely the role of the purges (both judiciary and administrative), which were set up from the first days after the liberation.

This contribution offers an analysis of the way penal justice looked at the conduct of the *gendarmerie* in the context of the repression of collaboration. More importantly, this contribution poses the question whether the judiciary procedures instigated some kind of re-interpretation of this profession.

Based on criminal and administrative files of purged members of the *gendarmerie*, we first shed some light on the penal consequences of conduct during the war. How were articles 113 to 123 of the penal code used to charge, prosecute and sentence ‘collaborationist’ members of the *gendarmerie*? Second, we look at the profile and numbers of prosecuted individuals. Finally, we look at the use of the purging methods (administrative and judiciary procedures and extra-legal mechanisms) for the reinstatement of the legality and legitimacy of the corps. This last question consists of two parts: on the one hand, understanding the sociopolitical logic of the judicial purges in this corps in relation to the policy of the lesser evil adopted in 1940. On the other hand, to shed light on the reception of these procedures by those directly involved, most notably with regard to their professional identity.

HELEN GREVERS

L'INCARCÉRATION DES COLLABORATEURS COMME LABORATOIRE DU
RENOUVELLEMENT PÉNITENTIAIRE

Le monde carcéral en Belgique et au Pays-Bas de 1946 à 1950

Durant la Libération, en 1944-1945, des dizaines de milliers de collaborateurs belges et néerlandais ont été incarcérés. Les institutions pénitentiaires n'ayant pas été conçues pour accueillir un si grand nombre de détenus, il a souvent fallu improviser. À partir de 1945, des professionnels du monde carcéral, juristes et criminologues, se sont penchés dans les deux pays sur ce problème. À leurs yeux, il est rapidement apparu que ces collaborateurs devaient être 'rééduqués' faute de quoi ils risquaient de devenir un groupe de parias au sein de la société d'après-guerre. Dans cet esprit, la Belgique et les Pays-Bas ont respectivement créé le Service de la Rééducation, du Reclassement et des Tutelles (SRRT) et le *Stichting toezicht Politieke Delinquenten* (STPD).

De nombreuses recherches relatives aux services de reclassement des collaborateurs se sont interrogées quant au succès ou à l'échec de cette 'rééducation'.

Partant du principe que la 'rééducation' n'est pas un objectif réel, cet article pose quant à lui d'autres questions, concernant notamment l'impact du travail de la SRRT et du STPD, et place les personnes en charge du reclassement des collaborateurs et leurs discours pénologique au centre de l'analyse. Nous abordons les conséquences de leur politique sur les pratiques pénitentiaires de l'époque, car il est intéressant d'observer qu'à cette 'rééducation' des collaborateurs correspond une période de grands bouleversements au sein du monde carcéral.

La resocialisation espérée des collaborateurs ne pouvait effectivement prendre forme dans le système pénitentiaire en place. Les prisons n'étaient pas encore entièrement orientées vers la réintégration sociale des détenus : la peine était encore en grande partie perçue comme une mesure de rétorsion et les enfermements individuels y étaient monnaie courante. Cette situation ne correspondait pas aux conceptions des professionnels du monde pénitentiaire dont il est question dans cet article, lesquels plaidaient en faveur d'innovations dans les prisons.

Cette comparaison entre la Belgique et les Pays-Bas révèle à quel point, malgré les origines différentes des deux groupes de professionnels, les efforts d'innovation furent contemporains dans les deux pays. Par ailleurs, l'importance de ce contexte idéologique distinct apparaît clairement dans la définition de certains concepts, dont celui de la 'bonne' citoyenneté.

HELEN GREVERS

THE IMPRISONMENT OF COLLABORATORS AS EXPERIMENT
FOR PENITENTIARY MODERNISATION

The prison system in Belgium and the Netherlands between 1946 and 1950

During the Liberation in 1944-45, tens of thousands of Belgian and Dutch collaborators were imprisoned. The prisons were not built to hold so many prisoners and a good deal of improvisation was needed. From 1945, a group of penitentiary professionals consisting of among others lawyers and criminologists concerned themselves with the problem. It was soon clear to them that the collaborators needed to be 'reeducated' to prevent them becoming pariahs in post-war society. To this purpose, the *Dienst Wederopvoeding Reclassering en Voogdij* (DWRV) was founded in Belgium and the *Stichting Toezicht Politieke Delinquenten* (STPD) in the Netherlands.

The question which arose most frequently with respect to these resocialisation organisations was whether the 'reeducation' was successful. From the point of view that 'reeducation' is not a goal in itself, this article poses different questions as to the impact of the work of the DWRV and the STPD. Central are the Dutch and Belgian professionals who were involved in the resocialisation of collaborators and in particular their penological discourse. Attention is also given to the consequences of their policies on the existing penitentiary practices, because it was precisely during the 'reeducation' of collaborators that penitentiary policies changed.

The intended resocialisation of the collaborators could however not take place in the existing prison system. Prison policies were at that time not fully aimed at resocialisation: punishment mostly equalled retribution and individual internment was common practice. This was not the view of the penitentiary professionals discussed in this article who pleaded for modernisation.

The comparison between Belgium and the Netherlands shows how much the pursuit of modernization happened simultaneous. At the same time, the different backgrounds of the professional groups concerned was striking. The importance of these different ideological backgrounds becomes clear when taking a close look at the views on 'good' citizenship.